

- Pleinerová, I. – Pavlů, I. 1979: Březno. Osada z mladší doby kamenné v severozápadních Čechách. Louny – Ústí nad Labem.
- Schweingruber, F. H. 1979: Wildäpfel und prähistorische Äpfel, *Archaeo-Physica* 8, 283–294.
- Tempér, Z. 1974: Příspěvek k počátku pěstování rostlin ve střední Evropě, *Vědecké práce Zemědělského muzea* 14, 17–27.
- Villaret, P. – von Rochow, M. 1969: Fruit size variability of Swiss prehistoric *Malus silvestris*. In: P. Ucko – G. W. Dimbleby eds., *The domestication and exploitation of plants and animals*, London, 201–206.
- Zohary, D. 1997: Wild apples and wild pears, *Bocconea* 7, 409–416.
- Zohary, D. – Hopf, M. 2000: *Domestication of plants in the Old World*. University Press, Oxford.

PETR POKORNÝ, Archeologický ústav AV ČR, v.v.i., Letenská 4, CZ-118 01 Praha; pokorny@arup.cas.cz

Nálezy obratlovců z eneolitických objektů v Úholičkách (okr. Praha-západ) z r. 1994 a 1998

René Kyselý

Vedle osteologického materiálu z řady dalších objektů z Úholiček (*Dobeš – Vojtěchovská 2008*), z nichž např. mohylový obj. 48 obsahoval asi polovinu (bez hlavy a dist. částí končetin) částečně opáleného skeletu 10–12měsíčního telete, byl zpracován materiál z objektů přiřazených ke kultuře řivnáčské (9 objektů) a kultuře zvoncovitých pohárů (dále KZP; 2 objekty). Inventář řivnáčských objektů (včetně ne zcela spolehlivě datovaného obj. 42), zahrnující i kosti, je vzhledem k absenci staršího osídlení v lokalitě téměř jistě tohoto stáří. Připsání objektů KZP není zcela spolehlivé, materiál může být postižen starší řivnáčskou intruzí, podobně jako je tomu u keramiky. 36 fragmentů kostí (z toho 2 z KZP) je spáleno, většinou do šedé barvy.

Objemově nevelký materiál (ca 1600 g) čítá celkem 515 kostí nebo fragmentů, pouze 15 % se podařilo zoologicky determinovat. Přehled nalezených zoologických druhů a anatomických částí je v *tab. 1*. V rámci řivnáčského materiálu stojí kromě dominujících domácích druhů (tur domácí, ovce/koza a prase domácí) za povšimnutí přítomnost koně. Bez hlubší analýzy materiálu z daného regionu není možno rozlišit, zda jde o koně domácí, či divoké. Nicméně nálezy z lokalit současné kultury bernburské z německého středního Polabí a Posálí považuje *Benecke (1999)* za koně domácí. Mezi lovené druhy patří ojedinělé nálezy srnce a zajíce a možná některé nálezy tura a prasete nepřirazené k domácí či divoké formě (v *tab. 1* jako *Bos primigenius* f.?, *Bos* sp., *Sus scrofa* f.?).¹

V objektech KZP byly detekovány pouze druhy domácí (tur, ovce/koza, prase). Zajímavé je, že v řivnáčských objektech se mezi kostmi ovce/kozy vyskytují pouze postkranialní kosti, zatímco v objektech KZP naopak pouze zuby, jámy zvoncovitých pohárů jsou však zasažené silnou řivnáčskou intruzí, soudě podle keramiky. Kulturní určení jednotlivých kostí z těchto objektů je třeba brát s rezervou. Materiál je příliš malý na to, abychom mohli vyvodit obecnější závěry. Stejně tak máme příliš málo údajů pro populační charakteristiky domácích druhů, nicméně v případě tura, ovce/kozy

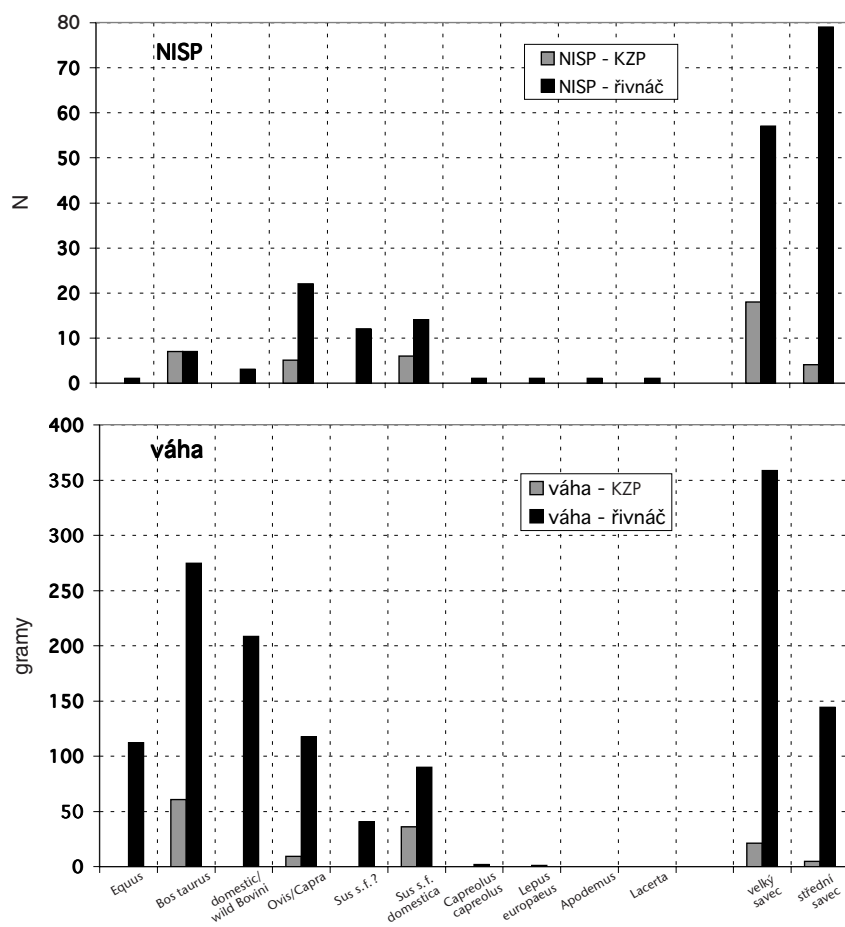
¹ Zajímavá je přítomnost ještěrky (*Lacerta*), doložené jednou kostí (femurem; obj. 5/98), představující v archeologických kontextech výjimečný nález. Spolehlivost datování tohoto v norách se zdržujícího druhu je diskutabilní, stejně jako datování kostí myšic (*Apodemus*) z obj. 5, které rovněž mohou obývat nory. V případě myšice jde o různé anatomické části minimálně 2 jedinců (incisivy, praemaxily, dlouhé kosti). Myšice i ještěrka byly druhově determinovány (*tab. 1*) na základě velikosti současných populací ve stejném regionu. Ještěrka zelená je poměrně teplomilný druh, ale v Polabí se vyskytuje i dnes.

<i>Sus scrofa</i> f. <i>domestica</i>	Phalanx III lateral											1
<i>Sus scrofa</i> f.?	Frontale	1										
<i>Sus scrofa</i> f.?	Parietale						1					
<i>Sus scrofa</i> f.?	Incisivus 1 decid. inf.			1								
<i>Sus scrofa</i> f.?	Incisivus 2 decid. inf.	1										
<i>Sus scrofa</i> f.?	Incisivus 3 sup.						1					
<i>Sus scrofa</i> f.?	Humerus	1										
<i>Sus scrofa</i> f.?	Radius	1										
<i>Sus scrofa</i> f.?	Ulna	1										
<i>Sus scrofa</i> f.?	Tibia	2										
<i>Capreolus capreolus</i>	Phalanx I	1										
<i>Lepus europaeus</i>	Tibia			1								
<i>Apodemus</i> cf. <i>flavicolis</i>	various			2*								
<i>Apodemus</i>	various			16*								
<i>Sus scrofa</i> /Cervus size group	Radius			1								
Large mammal		31		1			5	1	5			17
Large mammal	Calva	1										
Large mammal	Mandibula	1										
Large mammal	Vertebra cervicalis	1					1					
Large mammal	Costa	3		2				4				
Large mammal	Pelvis											1
Small ruminant	Metacarpus	1										
Small ruminant	Phalanx I	1										
Medium mammal		28		4		1	16		2			1
Medium mammal	Calva	1					1					
Medium mammal	Mandibula	1										
Medium mammal	Vertebra											1
Medium mammal	Vertebra thoracica	1										
Medium mammal	Costa	2		14			4					1
Medium mammal	Femur			2			1					
Medium mammal	Tibia	1					1					
Medium mammal	Metapodium											1
Undetermined mammal		98	39	39	1		4	11	20	6	11	29
Undetermined mammal	Calva							1				
Undetermined mammal	Vertebra			1				1				
<i>Lacerta</i> cf. <i>viridis</i>				1								
TOTAL		201	39	93	1	1	4	53	29	14	15	65

České názvy zvířat: *Equus ferus* f. ? = kůň, *Bos primigenius* f. *taurus* = tur domácí, *Bos* sp., *Bos/Bison* = velký turovítý, *Bos primigenius* f. ? = tur domácí/divoký, *Ovis/Capra* = ovce/koza, *Sus scrofa* f. *domestica* = prase domácí, *Sus scrofa* f. ? = prase domácí/divoké, *Capreolus capreolus* = srnec obecný, *Lepus europaeus* = zajíc polní, *Apodemus* = myšice, *Lacerta* cf. *viridis* = ještěrka (?) zelená

* Zjevně torza skeletů minimálně dvou myšic různé velikosti.

Tab. 1. Úholičky 1994 a 1998: Taxonomický a anatomický přehled obratlovčí fauny z objektů kultury řivnáčské a kultury se zvoncovitými poháry.

Graf 1. Úholicíky 1994 a 1998 (objekty kultury řivnáčské a kultury se zvoncovými poháry): Kvantifikace zoologických druhů dle metody počtu nálezů, tj. kostí nebo fragmentů (NISP), a dle hmotnosti.

i prasete jsou vedle adultních jedinců přítomni i juvenilní nebo subadultní jedinci. Jeden fragment páneve ovce nebo kozy patří samici.

Z druhově determinovaných kostěných nástrojů je velké ostré šídlo (d. 163 mm) zhotoveno z vřetenní kosti tura a menší šídlo (d. 67 mm) z metakarpu ovce/kozy. Další artefakty jsou z tibie středně velkého savce a z žebra velkého savce.

Literatura

- Benecke, N. 1999: Pferdeknochenfund aus Siedlungen der Bernburger Kultur – ein Beitrag zur Diskussion um die Anfänge der Pferdehaltung in Mitteleuropa. In: M. Kokabi – E. May Hrsg., Beiträge zur Archäozoologie und Prähistorischen Anthropologie. Band 2, Konstanz, 107–120.
- Dobeš, M. – Vojtěchovská, I. 2008: Řivnáčské sídliště v Úholicích, okr. Praha-západ, Archeologické rozhledy 60, 261–297.